

გეოგრაფიული აღნიშვნით და სასაქონლო ნიშნით დასული სამართლებრივი სიკეთის საპროტექციო რეგულირება

სტატია ეძღვნება გეოგრაფიული აღნიშვნისა და სასაქონლო ნიშნის ურთიერთმიმართებასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

კვლევის აქტუალობა განპირობებულია სწორედ იმ გარემოებით, რომ თავისუფალი სავაჭრო ურთიერთობების საერთაშორისო დონეზე განვითარებამ განაპირობა გეოგრაფიული აღნიშვნის სათანადო დაცვის საშუალებების არსებობის აუცილებლობა.

ტერმინს „გეოგრაფიული აღნიშვნა“ პირველად ვხვდებით ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ შეთანხმებაში (TRIPS). მანამდე არსებული საერთაშორისო კონვენციები იცნობდა ტერმინებს „ადგილწარმოშობის დასახელება“ და „წარმოშობის წყარო“. TRIPS-ის მეშვეობით შესაძლებელი გახდა სამართლებრივი რეგულირების გაფართოება, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის მყარი მექანიზმების შემუშავებას. ამასთან, გეოგრაფიული აღნიშვნა მოიცავს მანამდე დამკვიდრებულ ტერმინებსაც. სათანადო გეოგრაფიული აღნიშვნა იცავს როგორც მომხმარებელთა უფლებებს, ასევე ახდენს კონკრეტული გეოგრაფიული არეალის პოპულარიზაციას და ეკონომიკურ განვითარებას.

ნაშრომში ასევე განხილულია სასაქონლო ნიშნის სამართლებრივი ბუნება. განხილულია შემთხვევები, როდესაც სასაქონლო ნიშანი ნაწარმოებია გეოგრაფიული აღნიშვნის სახელიდან.

კვლევა ითვალისწინებს საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის ანალიზს სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციასთან დაკავშირებით. მასში გაანალიზებულია სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციისა და გასაჩივრების პროცედურები, კეთილსინდისიერების მნიშვნელობა მწარმოებლის მიერ სასაქონლო ნიშანთან თუ გეოგრაფიულ აღნიშვნასთან დაკავშირებით თითოეული მოქმედების განხორციელებისას.

საკვანძო სიტყვები: ინტელექტუალური საკუთრება, გეოგრაფიული აღნიშვნა, სასაქონლო ნიშანი, მომხმარებელთა უფლებები, საფირმო სახელწოდება, კეთილსინდისიერება.

1. შესავალი

ტერმინი გეოგრაფიული აღნიშვნის წარმოშობა დაკავშირებულია ფრანგულ სიტყვასთან – *terroir* – რაც „ნიადაგს“ ნიშნავს. მკაცრი კავშირი პროდუქტსა და *terroir*-ს შორის მიანიშნებს გაკრვეულ ხარისხზე, რისი აღქმაც მომხმარებლის თვალთ ხდება. რაც უფრო ძლიერია კავშირი პროდუქტსა და მის წარმოშობის ადგილს შორის, მით უფრო მეტი ლოკალური მახასიათებელი, თვისება გააჩნია პროდუქტს.¹

* საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მოსამართლე.

** სამართლის დოქტორი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი, ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მოსამართლე.

¹ *Cavaliere A.*, The Recent Conflicts Between Geographical Indication and EU Trademarks in the Light of the Recent Developments in Community Law and Jurisprudence: A GIs' Overprotection?, 2019, WIPO Academy, University of Turin and ITC-ILO – Master of Laws in IP – Research Papers Collection – 2017-2018, 2, <<https://ssrn.com/abstract=3387401> > [25.02.2022]. *MICARA*, “The Geneva Act of the Lisbon Agreement for

ტრადიციულად, გეოგრაფიული აღნიშვნით წარმოებული პროდუქტები წარმოებული იყო სოფლად, თემების მიერ, რომელთაც მოიპოვეს რეპუტაცია ბაზარზე მათი სპეციფიკური თვისებების გამო.² მიუხედავად იმისა, რომ TRIPS-ის შეთანხმების 22(1) მუხლით არ არის გათვალისწინებული, თუ რა ფორმით შეიძლება იყოს გადმოცემული გეოგრაფიული სახელი, სრულიად შესაძლებელია, რომ მისი შემოფარგვლა არ მოხდეს მხოლოდ ადგილის სახელით. მაგალითად, სიტყვა ან ფრაზა შეიძლება გეოგრაფიულ აღნიშვნად იქცეს, ისე რომ გეოგრაფიულად არც იყოს ტერიტორიის აღმნიშვნელი, მაგრამ ქმნიდეს „ტერიტორიის“ ასოციაციას. მაგალითად, „ბასმათი“ ცნობილია როგორც აღნიშვნა ინდოეთის ქვეკონტინენტიდან მომდინარე ბრინჯისთვის, თუმცა, ეს უკანასკნელი არ არის ადგილის სახელი. გარდა ამისა, მსგავსი პარალელი შეიძლება გავავლოთ და გეოგრაფიული აღნიშვნა გამოიხატოს სხვა ტიპის სიმბოლოებით, როგორცაა ფერწერული გამოსახულებები, ხატები ან ემბლემები (მაგალითად, ეიფელის კოშკის სიმბოლო ფრანგული პროდუქტების აღსანიშნავად) ასევე შეიძლება იყოს გეოგრაფიული აღნიშვნა.³

გეოგრაფიული აღნიშვნები ასევე გლობალური საკითხია, რომელიც საერთაშორისო სამართალში რეგულირდება ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ და მიიპყრო მზარდი ყურადღება მთელ მსოფლიოში. მართლაც, გეოგრაფიული აღნიშვნებზე სამართლიანად შეიძლება ითქვას რომ არის „ინტელექტუალური საკუთრების სამყაროს მძინარე მზეთუნახავი“, რადგან ისინი არსებობდნენ ჩვენს გარშემო დიდი ხნის განმავლობაში, მაგრამ როგორც ბიზნეს ღირებულებამ, ფართო ყურადღება ბოლო წლებში მიიპყრო.⁴

სასაქონლო ნიშნის გამოყენებისას, განმსაზღვრელი ფაქტორია პროდუქციის ინდივიდუალიზება, ანუ უკავშირებს თუ არა მომხმარებელი წარმოებულ პროდუქციას კონკრეტულ სანარმოს. მომხმარებელს აქვს საშუალება, თავად აირჩიოს სასურველი პროდუქცია, რომელსაც იცნობს და ენდობა, ამდენად, სასაქონლო ნიშნის გამოყენების მიზანი სწორედ ისაა, რომ მომხმარებელს ჰქონდეს უტყუარი ინფორმაცია, კონკრეტული პროდუქციის წარმოშობის, მისი მწარმოებლისა და სხვა მახასიათებელი ნიშან-თვისებების შესახებ, რის გამოც ირჩევს პროდუქტს.⁵ სასაქონლო ნიშანს, გარდა სამართლებრივი არსისა, ყოველდღიურ ცხოვრებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს. არჩევანის გაკეთებისას, მომხმარებლისათვის საკმარისია, მისთვის ნაცნობი სასაქონლო ნიშნის პროდუქტი დაინახოს დახლზე. ასეთ შემთხვევაში მომხმარებელი აღარ ეცნობა პრო-

the protection of appellations of origin and their international registration: an assessment of a controversial agreement”, in IIC, *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 2016.

² *Thangaraja A.*, *The Consumer Experience on Geographical Indicators and Its Impact on Purchase Decision: An Empirical Study*, *International Journal of Pure and Applied Mathematics*, Vol.118, No.20 2018, 2625, <<https://ssrn.com/abstract=3713469>> [25.02.2022].

³ UNCTAD – ICTSD, *Resource Book on TRIPS and Development*, Cambridge University Press: Cambridge, 2005, 289.

⁴ *Zografos D.*, *Geographical Indications and Socio-Economic Development*, IQ sensato Working Paper No. 3, 2008, <<https://ssrn.com/abstract=1628534>> [25.02.2022]; WIPO Magazine, “Geographical Indications: From Darjeeling to Doha” July 2007.

⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 18 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-306-2020, პარგ. 49.

დუქტის შემადგენლობას, წარმოების პირობებს და სხვა მასთან დაკავშირებულ პროცესებს, რადგან მომხმარებელს აქვს ნდობა სასაქონლო ნიშნის მფლობელი მწარმოებლის მიმართ. შესაბამისად, სასაქონლო ნიშნთან დაკავშირებული გამართული კანონმდებლობის არსებობა მომხმარებელთა უფლებების დაცვისა და სამართლიანი სავაჭრო გარემოს განვითარების საწინდარია.

2. მომხმარებლის უფლება პროდუქტის შესახებ ინფორმაციაზე

საქართველოს კონსტიტუციის 26-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, მენარმეობის თავისუფლება უზრუნველყოფილია. აკრძალულია მონოპოლიური საქმიანობა, გარდა კანონით დაშვებული შემთხვევებისა. მომხმარებელთა უფლებები დაცულია კანონით.⁶

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი მიზნად ისახავს დაიცვას ფიზიკური პირის – „მომხმარებლის“ ავტონომია, რომელიც, შემოსავლის მიღების ინტერესის გარეშე, მონაწილეობს სამოქალაქო ბრუნვაში. ასეთ ეკონომიკურ ურთიერთობებში დაცვის სუბიექტია ე.წ. „სუსტ მხარედ“ აღიარებული მომხმარებელი, რომელიც, შესაბამისი რეგულირების დაწესების გზით, დაცული უნდა იყოს იმ მწარმოებლებისაგან, თუ ბაზრის სხვა მოთამაშეებისაგან, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ სამოქალაქო ბრუნვაში მოგების მიღების მიზნით. დაცვაში კი იგულისხმება მომხმარებლის კანონით გარანტირებული უფლებების საკანონმდებლო რეგულირება და ცხოვრებაში გატარების უზრუნველყოფა.⁷

მომხმარებლის გამოცდილებას დადებით გავლენა აქვს სხვა მომხმარებლების მიმართ. როდესაც მომხმარებელს დადებით გამოცდილება აქვს, ის დადებით გადაწყვეტილებას მიიღებს ამათუიმ პროდუქტის შეძენისას და თუ ეს ამავე დროს ეხება პროდუქტის გეოგრაფიულ წარმომავლობას, რა თქმა უნდა ამას პოზიტიური ეფექტი აქვს იმ კონკრეტული გეოგრაფიული არეალისთვის.⁸

მომხმარებელთა უფლებები კრებითი ცნებაა და აერთიანებს ეკონომიკურ ურთიერთობებში მონაწილე ინდივიდის უფლებას, მიიღოს ხარისხიანი, უსაფრთხო საქონელი ან მომსახურება, მასთან დაკავშირებული სრული ინფორმაცია, ხოლო მენარმეთა მიერ ამ ვალდებულებათა უგულვებლყოფის შემთხვევაში, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.⁹ ჯერ კიდევ მეოცე საუკუნის 30-იან წლებში პრეცედენტული სამართლის მიერ დამკვიდრდა პრინციპი „მომხმარებელთა ზრუნვაზე“. კერძოდ, საქმეში – **Donoghue v. Stevenson (1932)** – მოსარჩელე ამტკიცებდა, რომ დაავადდა არაალკოჰოლური სასმელის მიღების შედეგად. მას შემდეგ, რაც მან დალია თითქმის მთელი სასმელი, ცარიელ ბოთ-

⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, 24 აგვისტო, 1995 წელი, №786-რს. <<https://matsne.gov.ge/document/view/30346?publication=36>> [30.01.2022].

⁷ ლაკერბაია თ., ზაალიშვილი ვ., ზოიძე თ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი (ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის გზა), თბ., 2018, 35.

⁸ Thangaraja A., The Consumer Experience on Geographical Indicators and Its Impact on Purchase Decision: An Empirical Study, International Journal of Pure and Applied Mathematics, Vol.118, No. 20 2018, 2626, <<https://ssrn.com/abstract=3713469>> [25.02.2022].

⁹ ლაკერბაია თ., ზაალიშვილი ვ., ზოიძე თ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი (ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის გზა), თბ., 2018, 35.

ლში აღმოაჩინა ლოკოკინის ნარჩენები. მოსარჩელე მოითხოვდა სასმელის მწარმოებლისაგან მიყენებული ზარალის ანაზღაურებას. ამ საქმესთან დაკავშირებით ლორდთა პალატამ დაანესა ე.წ. პრინციპი „მომხმარებელთა ზრუნვაზე“, რომლის შესაბამისადაც მწარმოებლმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ სასმელთა წარმოებისას მისმა დაუდევრობამ შეიძლება ზიანი მიყენოს ვინმეს, ვინც მას იყენებს. პრინციპი მომხმარებელთა ზრუნვაზე გამოიყენებოდა არა მხოლოდ სასმელთა მწარმოებლების მიმართ და არ იზღუდებოდა მომხმარებელთა დაცვით სასმელში მოხვედრილი ლოკოკინებისაგან. მაგ., ის გამოყენებული იქნა საქმეში, სადაც საქმე ეხებოდა თეთრეულის მწარმოებლის დაუდევრობას. თეთრეულის გასაწმენდად მან გამოყენა ახალი ნივთიერებები, რაც წარმოებაში წინ გადადგმული ნაბიჯი იყო, მაგრამ დაუდევრობით ის ბოლომდე არ იქნა ქსოვილიდან ამოღებული, რის შედეგად ერთ-ერთ მყიდველს აღმოაჩნდა კანის დაავადება. ავსტრალიის ფარულმა საბჭომ საქმეში – **Crant v. Australia Knitting Mills LTD (1938)** – გამოიყენა ზემოაღნიშნულ საქმეში **Donoghue v. Stevenson** – დადგენილი პრინციპი და მზარმოებელი მიჩნეულ იქნა პასუხისმგებლად მყიდველისათვის მიყენებული ზიანის გამო.¹⁰

დღესდღეისობით გლობალური კონკურენციის გარემო მდიდარია ხარისხიანი პროდუქციით, შესაბამისად მომხმარებლებს აქვთ ფართო არჩევანი და ასევე შესაძლებლობა მოახდინონ პროდუქციის განსხვავება ერთმანეთისგან.¹¹

სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის 27.2 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი სწორედ მომხმარებლის უფლების დაცვის საკანონმდებლო დონეზე მოწესრიგების ერთ-ერთ შემთხვევას წარმოადგენს, ხოლო ამ ნორმით დაცული სიკეთის ხელყოფაზე რეაგირება სასამართლოს ევალება. მოხმობილი ნორმის დანაწესის გაანალიზება ქმნის დასკვნის გამოტანის შესაძლებლობას, რომ ნორმა, ერთი მხრივ, იმპერატიული ხასიათისაა და სამართლებრივი შედეგის სახით პირდაპირ განსაზღვრავს შეცდომაში შემყვანი სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის გაუქმებას, ხოლო, მეორე მხრივ, რეგისტრირებული და სავაჭრო ურთიერთობებში დაშვებული შეცდომაში შემყვანი სასაქონლო ნიშნის (მისი გამოყენების) მიმართ სანქციის სახით რეგისტრაციის გაუქმების განსაზღვრა ხაზს უსვამს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართ მკაცრი საკანონმდებლო პოლიტიკის არსებობას.¹²

„სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის“ მე-10bis მუხლის თანახმად, კავშირის ქვეყნები ვალდებული არიან უზრუნველყონ კავშირის ქვეყნების მოქალაქეები არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან ეფექტიანი დაცვით.¹³ როგორც სა-

¹⁰ გოგიაშვილი გ., სამოსამართლო სამართალი, თბ., 2020, 133.

¹¹ Thangaraja A., The Consumer Experience on Geographical Indicators and Its Impact on Purchase Decision: An Empirical Study, International Journal of Pure and Applied Mathematics, Vol.118, No.20 2018, 2625, <<https://ssrn.com/abstract=3713469>> [25.02.2022].

¹² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარგ. 19.

¹³ სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია, 29 მარტი 1883 წ., <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/paris_convention_full_10.pdf> [25.01.2022].

სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციას საქართველო მიუერთდა სსრ კავშირის დროს (1965 წ.) აღებული ვალდებულებების გაგრძელების შესახებ დეკლარაციის საფუძველზე, 1994 წლის 18 იანვარს, იხ. <http://www.wipo.int/treaties/en/notifications/paris/treaty_paris_147.html> [25.02.2022].

ერთაშორისო, ასევე ეროვნულ დონეზე არსებული სამართლებრივი აქტები მწარმოებლებს და საქონლის მიმწოდებლებს, ავალდებულებს მაქსიმალური სიზუსტით მოახდინონ საქონლის წარმოშობის, შემადგენლობის და სხვა არსებითი ინფორმაციის სათანადო დონეზე ასახვა რეალიზაციისათვის განკუთვნილ პროდუქტზე, რათა მომხმარებელმა გააკეთოს რაციონალური არჩევანი, მისთვის სასურველი პროდუქტის შექენისას. წინააღმდეგ შემთხვევაში მომხმარებელს სრული უფლება აქვს დაიცვას დარღვეული უფლება სასამართლოს მეშვეობით.

3. გეოგრაფიული აღნიშვნისა და სასაქონლო ნიშნის ადგილი სამართლებრივ სივრცეში

3.1. ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ზოგადი კლასიფიკაცია

ინტელექტუალური საკუთრების სამართლებრივი ბუნების მრავალნაზნაგოვნება განაპირობებდა ობიექტის ცნებისა და მისი მეცნიერული შინაარსის ამსახველი ტერმინების სიმრავლეს.¹⁴ თუმცა თანამედროვე დასავლური დოქტრინა (განსხვავებით რუსული დოქტრინისაგან, რომელიც იყენებს ტერმინს – *Интеллектуальные Права*) ცალსახად შეთანხმებულია ტერმინზე „ინტელექტუალური საკუთრება“ და „ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები“. ეს მნიშვნელოვანია, რადგან ლაკონიურად ასახავს ობიექტის სამართლებრივი ბუნების იმანენტურ ნიშან-თვისებებს.¹⁵

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია (ისმო) არის სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც 1974 წელს გახდა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციათა სისტემის ერთ-ერთი სპეციალიზებული სააგენტო. ისმო-ს მიზნებია: 1. ხელი შეუწყოს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვას მთელ მსოფლიოში, 2. უზრუნველყოს ადმინისტრაციული თანამშრომლობა ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის კავშირებს შორის, რომლებიც დაარსებულია ისმო-ს მიერ ადმინისტრირებული შეთანხმებების საფუძველზე.¹⁶

1967 წელს მიღებული ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის დამფუძნებელი კონვენციის მე-2(VIII) მუხლი ინტელექტუალურ-საკუთრებით უფლებას

¹⁴ „არ არსებობს საკუთრების ერთიანი ცნება, არამედ ვხვდებით სრულიად განსხვავებულ კონცეფციებს, განსაზღვრებები კი, რომელთაც იცნობს კონტინენტური ევროპის კოდიფიკაციების უმეტესობა, დამოკიდებული იყო იმ ისტორიულ და პოლიტიკურ ვითარებაზე, რომელშიც კოდიფიკაცია მიმდინარეობდა“ – საკუთრების უფლების ტერმინოლოგიურ განსაზღვრებასთან მიმართებით იხილეთ: ზარანდია თ., სანივთო სამართალი, მე-2 შეესებული გამოც., თბ., 2019, 206; ტალიაშვილი თ., შამათავა ი., ინტელექტუალური საკუთრების დაცვისა და აღსრულების ახალი საკანონმდებლო რეგულირება საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2019, 13.

¹⁵ ტალიაშვილი თ., საქონლის წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნის სამართლებრივი დაცვის საფუძვლები, სადისერტაციო ნაშრომი, თსუ, თბ., 2003, 8 <<https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1-234/305872>> [23.01.2022]; ტალიაშვილი თ., შამათავა ი., ინტელექტუალური საკუთრების დაცვისა და აღსრულების ახალი საკანონმდებლო რეგულირება საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2019, 14.

¹⁶ *Benko R.*, Protecting Intellectual Property Rights, American Enterprise Institute, Washington D.C., 1987, 4.

განსაზღვრავს ჩამოთვლილი ობიექტების მიხედვით. მითითებული მუხლის მიხედვით ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებს მიეკუთვნება:

- ლიტერატურული, მხატვრული და სამეცნიერო ნაწარმოებები;
- მსახიობთა შესრულებები, ხმის ჩანერა, რადიო და ტელეგადაცემები;
- გამოგონებები ადამიანის საქმიანობის ნებისმიერ სფეროში;
- სამეცნიერო აღმოჩენები;
- სამრეწველო ნიმუშებში

– სასაქონლო და, მომსახურების ნიშნები, საფირმო სახელწოდებები და სხვა კომერციული აღნიშვნები; ბები და სხვა კომერციული აღნიშვნები;

– არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან დაცვა, და სხვა, რაც კი სამრეწველო, სამეცნიერო, ლიტერატურულ ან მხატვრულ სფეროში ინტელექტუალური საქმიანობის შედეგია.¹⁷

საქართველოს კონსტიტუციის მე-5 მუხლის მე-6 პუნქტის მიხედვით, „სახელმწიფო ზრუნავს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარებაზე.“ საქართველოს კონსტიტუციის მე-20 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „შემოქმედების თავისუფლება უზრუნველყოფილია. ინტელექტუალური საკუთრების უფლება დაცულია“. საქართველოს კონსტიტუციის დასახელებული დებულებებიდან გამომდინარე, აშკარაა, რომ ინტელექტუალური საკუთრებისა და შემოქმედებითი შრომის ნაყოფის დაცვა, განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარება საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული მნიშვნელოვანი ინტერესია.¹⁸

ამდენად, ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი შექმნილია ინოვაციისა და გამოგონებების სტიმულირების უზრუნველსაყოფად. ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები, როგორცაა პატენტი, სავაჭრო ნიშანი, საავტორო უფლებები და დიზაინი, აძლევს ამ უფლების მფლობელს გამოჩინების და ხანდახან ექსკლუზიურ უფლებას, თავის სასარგებლოდ გამოიყენოს ადამიანური ინტელექტის ნაყოფი.¹⁹

ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები, ფართო გაგებით, შეიძლება ორ კატეგორიად დავეყოთ, კერძოდ სამრეწველო საკუთრების უფლებებად და საავტორო უფლებებად. სამრეწველო საკუთრების უფლებები მოიცავს ისეთ უფლებებს, რომელთა სარგებლობა ხდება მრეწველობაში და ვაჭრობაში.²⁰ სამრეწველო საკუთრების დაცვის ობიექტებია პატენტები, სასარგებლო მოდელები, დიზაინები, სასაქონლო ნიშნები, მომ-

¹⁷ Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, signed at Stockholm on July 14, 1967 and as amended on September 28, 1979, art. 2(VIII) <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_250.pdf> [25.01.2022].

¹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2/1/877, „შპს ალტა“, „შპს ოქეი“, „შპს ზუმერი ჯორჯია“, „შპს ჯორჯიან მობაილ იმპორტი“ და „შპს სმაილი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, პარგ. 39, იხ. <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5071127?publication=0>> [23.01.2022].

¹⁹ მენაბდიშვილი ს., კონკურენციის სამართლის კოლიზია ინტელექტუალური საკუთრების სამართალთან, „სტუდენტური სამართლებრივი ჟურნალი“, 2014, 165, <https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/278910/1/Studenturi_Samartlebrivi_Jurnali_2014.pdf> [23.01.2022].

²⁰ Parwar A., Importance of Geographical Indication in the Growing IPR World, 2009, 1, <<https://ssrn.com/abstract=1444419>> [25.02.2022].

სახურების ნიშნები, საფირმო სახელწოდებები, წარმოშობის აღნიშვნები და ადგილწარმოშობის დასახელებები, აგრეთვე არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა.²¹ შესაბამისად, უფლებათა ამ უკანასკნელ კატეგორიაში ხვდება როგორც სასაქონლო ნიშანი, ისე გეოგრაფიული აღნიშვნა.

3.2. საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის სამართლებრივი ბუნება

სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია, რომელიც მიღებულ იქნა 1883 წელს ყველაზე ძველი და ამავე დროს ფართო შინაარსის საერთაშორისო დოკუმენტია სამრეწველო საკუთრების შესახებ, იგი ტერმინის – **გეოგრაფიული აღნიშვნა** – არ იყენებს. პარიზის კონვენცია იყენებს ტერმინებს: **ადგილწარმოშობის დასახელება**²² და **წარმოშობის აღნიშვნა**.²³ ტერმინს ადგილწარმოშობის დასახელება ასევე ვხვდებით საერთაშორისო აქტში – ლისაბონის შეთანხმება ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ²⁴ და ჟენევის აქტში ლისაბონის შეთანხმებაზე ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ.²⁵ ლისაბონის შეთანხმების მეორე მუხლი ადგილწარმოშობის დასახელებას შემდეგი შინაარსით განმარტავს: ამ შეთანხმების მიხედვით „ადგილწარმოშობის დასახელება“ ნიშნავს ქვეყნის, რაიონის ან ადგილის გეოგრაფიულ სახელწოდებას, რომელიც გამოიყენება იქ წარმოშობილი იმ პროდუქციის მოსანიშნად, რომლის ხარისხი და მახასიათებლები განსაკუთრებულად ან არსებითად განპირობებულია გეოგრაფიული გარემოთი, ბუნებრივი და ადამიანის ფაქტორების ჩათვლით.²⁶ შესაბამისად, შეიძლება ითქვას რომ „ადგილწარმოშობის დასახელება“ ყველაზე ვიწრო ტერმინია ამ სფეროში, რადგან მოითხოვს პროდუქტი, რომელსაც კონკრეტული „ადგილწარმოშობის დასახელება“ აქვს, იყოს დამზადებული იმ გეოგრაფიულ არეალში მოპოვებული ნედლეულით, ასევე დამზადება მოხდეს ადგილობრივების მიერ განსაზღვრული მეთოდებით.

²¹ სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია, 29 მარტი 1883 წ., მუხლი პირველი, ნაწ. 2, <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/paris_convention_full_10.pdf> [25.02.2022].

²² ინგ. appellation of origin (AO).

²³ ინგ. Indication of Source.

²⁴ ლისაბონის შეთანხმება ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, 31 ოქტომბერი, 1958 წელი, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 2004 წლის 17 თებერვლის №3343 – რს დადგენილებით, <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/lisbon.pdf> [22.02.2022].

²⁵ ჟენევის აქტი ლისაბონის შეთანხმებაზე ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, 20 მაისი, 2015 წელი, <<https://wipolex.wipo.int/en/text/370115>> [24.01.2022].

²⁶ ლისაბონის შეთანხმება ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, 31 ოქტომბერი, 1958 წელი, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 2004 წლის 17 თებერვლის №3343 – რს დადგენილებით. <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/lisbon.pdf> [22.02.2022]; *Cavaliere A.*, The Recent Conflicts Between Geographical Indication and EU Trademarks in the Light of the Recent Developments in Community Law and Jurisprudence: A GIs' Overprotection? 2019, WIPO Academy, University of Turin and ITC-ILO – Master of Laws in IP – Research Papers Collection – 2017-2018, <<https://ssrn.com/abstract=3387401>> [25.02.2022].

ტერმინი „გეოგრაფიული აღნიშვნა“ საერთაშორისო სამართალში პირველად TRIPS-ის ხელშეკრულებას შემოაქვს. ეს ტერმინი განიმარტა როგორც აღნიშვნა, რომელიც მიუთითებს, რომ საქონელი წარმოშობილია ვმო-ს²⁷ მონაწილე ქვეყნიდან, მისი რეგიონიდან ან ადგილიდან.²⁸ 1994 წელს მიღებული ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ შეთანხმების 22-ე მუხლი გეოგრაფიულ აღნიშვნას შემდეგი შინაარსით განმარტავს: ამ შეთანხმების მიზნებისათვის, გეოგრაფიული აღნიშვნები არის აღნიშვნები, რომელიც განსაზღვრავს საქონლის წარმოშობას წვერი ქვეყნის ტერიტორიიდან, ან ამ ტერიტორიაზე მდებარე რეგიონიდან ან ადგილიდან, როდესაც საქონლის მოცემული ხარისხი, რეპუტაცია ან სხვა მახასიათებლები არსებითად მის გეოგრაფიულ წარმოშობას მიეწერება.²⁹

მიუხედავად საერთო სამართლებრივი დაცვის ობიექტისა დოქტრინაში ერთმანეთისგან გარკვეული ნიშნებით განასხვავებენ გეოგრაფიულ აღნიშვნას და ადგილწარმოშობის დასახელებას. როგორც უკვე აღნიშნეთ, TRIPS-ის შეთანხმების მიხედვით, გეოგრაფიული აღნიშვნა არის ნებისმიერი „მინიშვნა“, რომელიც მიუთითებს მოცემულ ქვეყანაზე, რეგიონზე ან ლოკაციაზე. ეს განსხვავდება ლისაბონის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ადგილწარმოშობის დასახელებების განმარტებისგან, რომელიც ითვალისწინებს რომ ადგილწარმოშობის დასახელებები აუცილებლად არის ქვეყნის, რეგიონის ან უბნის „გეოგრაფიული სახელები“.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ როდესაც ვსაუბრობთ გეოგრაფიულ აღნიშვნებზე,

აქ გარდა გეოგრაფიული დასახელებებისა და გეოგრაფიული ადგილწარმოშობისა, გეოგრაფიულ ტერმინად აღიარებულია ასევე წარმოშობის წყაროც, რომელიც უმეტესწილად პროდუქციაზე ასახულია მინიშნებით, მაგალითად: „დამზადებულია საქართველოში“. „წარმოშობის წყარო“ როგორც გეოგრაფიული ტერმინი უფრო ფართო ცნებაა და თავის თავში მოიცავს როგორც გეოგრაფიულ დასახელებებს, ისე ადგილწარმოშობის ცნებასაც. „წარმოშობის წყარო“ მომხმარებელს უქმნის შთაბეჭდილებას, პროდუქციის წარმომავლობის – გეოგრაფიული არეალის შესახებ.³⁰

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ გეოგრაფიული აღნიშვნა არის განმსაზღვრელი ნიშანი იმისა, რომ საქონელს აქვს კონკრეტული გეოგრაფიული წარმომავლობა და მიეკუთვნება განსაზღვრულ ხარისხს, რაც დამახასიათებელია იმ კონკრეტული ადგილისთვის, საიდანაც ეს პროდუქტი მოდის.³¹

²⁷ ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია – World Trade Organization (WTO).

²⁸ ძაბუნძი ა., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, თბ., 2006, 496.

²⁹ შეთანხმება ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ (TRIPS), <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/trips_1.pdf> [25.02.2022].

³⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარგ. 21.2. ასევე იხ. Model Law for Developing Countries on Marks, Trade Names and Acts of Unfair Competition, WIPO, Geneva, WIPO, <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_805.pdf>; Introduction to Geographical and Recent developments in the World Property Intellectual Property Organization (WIPO), Worldwide Symposium on Geographical Indications, organized by the World Intellectual Property Organization (WIPO) and the United States Patent and Trademark Office (USPTO) San Francisco, California, 2003, <https://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1-main1.pdf> [25.02.2022].

³¹ Parwar A., Importance of Geographical Indication in the Growing IPR World, 2009, 1 <<https://ssrn.com/abstract=1444419>> [25.02.2022].

3.3. სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის ორმაგი სამართლებრივი ბუნება

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, სასაქონლო ნიშანი, ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესით მისი რეგისტრაციის მომენტიდან, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლით დაცულ „ქონებას“ წარმოადგენს.³² ზოგიერთ შემთხვევაში არა მხოლოდ სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია, არამედ თავად რეგისტრაციის განაცხადი და სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების მაძიებლის სამართლებრივი სტატუსიც კი უკვე შესაძლებელია წარმოშობდეს ისეთ ქონებრივ უფლებებს, რომლებიც ექვევა პირველი ოქმის პირველი მუხლით გათვალისწინებული „ქონების“ ცნებაში.³³

ამერიკის შეერთებული შტატების ეკონომიკურ დოქტრინაში გაბატონებული მოსაზრების მიხედვით, სასაქონლო ნიშანი წარმოადგენს კერძო სიკეთეს (private good), რომელსაც საკუთრების უფლებიდან გამომდინარე ოთხი სახის ღირებულება გააჩნია – განკარგვის, რენტაბელურობის, უფლების დაცვა/აღსრულებისა და, ბოლოს, აკრძალვის ღირებულება. სწორედ აღნიშნული ღირებულების ხარჯზე კერძო სიკეთე ეკუთვნის მხოლოდ მის მესაკუთრეს. თუმცა აღნიშნული სადავოა იმ კონკურენტული მოსაზრებით, რომ სასაქონლო ნიშანი წარმოადგენს საჯარო სიკეთეს (public good).³⁴ სასაქონლო ნიშანი კონკრეტული კონკურენტის საქონელსა და მომსახურებას სხვა კონკურენტების საქონლისა და მომსახურებისაგან განასხვავებს.³⁵

სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სასაქონლო ნიშანი არის სიმბოლო ან სიმბოლოთა ერთობლიობა, რომელიც გამოისახება გრაფიკულად და განასხვავებს ერთი საწარმოს საქონელს/მომსახურებას მეორე საწარმოს საქონლისგან/მომსახურებისგან.³⁶ სასაქონლო ნიშნის არსებითი თვისებაა, რომ იგი არ უნდა იყოს იდენტური სხვა მენარმე სუბიექტის მიერ წარმოებული სასაქონლო ნიშნისა.³⁷

სამრეწველო საკუთრება უძრავი ნივთების დაცვის რეჟიმის მსგავს წესრიგს ექვემდებარება და განსაკუთრებული უფლების მოპოვებისათვის აუცილებელია მისი დარეგისტრირება სპეციალურ საჯარო რეესტრში. შესაბამისად, რეგისტრაციის შემდეგ

³² Anheuser-Busch Inc. v. Portugal [GC], no. 73049/01, §§ 66-72, ECHR 2007-I/, იხ. <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Anheuser-Busch%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-78981%22%5D%7D>> [25.02.2022].

³³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 01 დეკემბრის გადაწყვეტილება №ას-1285-1223-2014.

³⁴ ბუაძე ქ., შეყვილაძე ნ., ჟორჯოლიანი გ., სასაქონლო ნიშნის დაცვის ეკონომიკური მნიშვნელობა, „მედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი“, 10/2020, 2, <<http://lawjournal.ge/index.php/10-2020/>> [18.02.2022].

³⁵ Resinek N., Geographical indications and trademarks: Coexistence or „First in Time, First in Right Principle“, European Intellectual Property Review, Vol. 29 (11), 2007, 448.

³⁶ საქართველოს კანონი „სასაქონლო ნიშნის შესახებ“ №1795-III, საქართველოს პარლამენტი, 05/02/1999, მუხლი 3, <<https://matsne.gov.ge/document/view/11482?publication=8>> [25.02.2022].

³⁷ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 25 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმეზე №2/3925-15.

მასზეც, როგორც რეგისტრირებულ საავტორო უფლებებზე, გავრცელდება პრეზუმფცია. ამდენად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ პრეზუმფციითაა დაცული განსაკუთრებული უფლების მფლობელი დიზაინზე (რომლის დაცვაც ხდება „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონის საფუძველზე, თუ იგი დარეგისტრირებული არ არის „საქპატენტში“); ადგილწარმოშობის დასახელებასა და გეოგრაფიული აღნიშვნაზე; ინტეგრალური მიკროსქემის ტოპოლოგიაზე; სასაქონლო ნიშანზე; გამოგონებასა თუ ცხოველის ან/და მცენარის ახალ ჯიშზე. სამრეწველო საკუთრების დაცვისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება რეგისტრაციის ფაქტს მთელ მსოფლიოში.³⁸

გეოგრაფიული აღნიშვნებისა და სასაქონლო ნიშნების ცნებების გაანალიზება ცხადყოფს, რომ სასაქონლო ნიშანი თავისი არსით უფრო ფართო ცნებაა. სასაქონლო ნიშანში შესაძლებელია ინტეგრირებული იყოს გეოგრაფიული აღნიშვნა კანონით ნებადართულ შემთხვევებში, ამასთან გეოგრაფიული წარმოშობის მიმანიშნებელი აღნიშვნა პირდაპირი იქნება ეს თუ არაპირდაპირი უშუალოდ გეოგრაფიულ არეალს ან საქონლის ადგილწარმოშობას უნდა უსვამდეს ხაზს.³⁹

საქართველოში სასაქონლო ნიშნებზე უფლებების მოპოვება იწყება სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციისთვის სასურველი სიმბოლოს შერჩევით, მასზე საგანაცხადო მასალების მომზადებითა და „საქპატენტში“ წარდგენით. რეგისტრაციით ხდება დაცვის ობიექტის ნამდვილი არსობრივი ფარგლების დაფიქსირება; ამასთან ერთად, რეგისტრაციით აღინუსხება საქონლის ის წრე, რომელთა მიმართ გამოსაყენებლადაც არის განკუთვნილი სასაქონლო ნიშანი. რეგისტრაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა „საქპატენტის“ მიერ ყველა რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნის თაობაზე ინფორმაციის გამოქვეყნება, რაც წარმოადგენს ნიშნის მფლობელის კონკურენტებისათვის გაფრთხილებას.⁴⁰

სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის მიზანი არა მხოლოდ კერძო პირთა საკუთრების უფლების დაცვის უზრუნველყოფაში გამოიხატება, არამედ საჯარო ინტერესშიც, რომ მომხმარებელთა არა მხოლოდ კონკრეტული წრე, არამედ პოტენციური მომხმარებელიც დაცული იყოს საქონლის თვისების, ხარისხის, რეგეოგრაფიული წარმოშობის ან სხვა მახასიათებლების შესახებ შეცდომაში შემყვანი, არასწორი ინფორმაციისაგან.⁴¹

სასაქონლო ნიშანზე უფლება საკუთრებით სარგებლობის უფლების ფარგლებში ექცევა და მისი მოპოვება დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, თუ ეს არ ლახავს კეთილსინდისიერი მესამე პირების უფლებებს.⁴² წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო დაინტერესე-

³⁸ რუსეიშვილი ნ., მტკიცების ტვირთი ინტელექტუალურ სამართლებრი დავაში, მტკიცებითი სამართლის აქტუალური საკითხები, სტატიათა კრებული, თბ., 2016, 79.

³⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარგ. 21.3

⁴⁰ ძაბუნძი ა., ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, თბ., 2012, 393-394.

⁴¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 27 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-100-2021, პარგ. 47; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 15 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე № ას-1330-2018, პარგ. 20; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 28 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-62-52-2015, პარგ. 29.

⁴² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 11 მარტის განჩინება საქმეზე №ას-970-919-2015, პარგ. 1.8.

ბული პირის სარჩელის საფუძველზე აუქმებს/ბათილად ცნობს რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშანს.

3.4 სასაქონლო ნიშანი და გეოგრაფიული წარმოშობის აღნიშვნა მენარმის საფირმო სახელწოდებაში

მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მენარმის საფირმო სახელწოდება არის სახელი, რომელიც ასეთად რეგისტრირებულია რეესტრში და რომლითაც მენარმე საქმიანობას ახორციელებს. აღსანიშნავია, რომ 2022 წლის პირველი იანვრიდან ძალაში შევიდა „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის ახალი რედაქცია. თუ მანამდე არსებული რედაქცია არ ზღუდავდა ერთი და იგივე საფირმო სახელწოდების გამოყენებას სხვადასხვა იურიდიული პირის მიერ, დღეს მოქმედი კანონის რედაქციით მენარმის (გარდა ინდივიდუალური მენარმისა) საფირმო სახელწოდება უნდა განსხვავდებოდეს უკვე რეგისტრირებული მენარმის საფირმო სახელწოდებისგან. მენარმის საფირმო სახელწოდება უნდა შეიცვალოს ან მას უნდა დაერთოს დამატება, თუ ეს საჭიროა ამ სახელწოდების სხვა მენარმის საფირმო სახელწოდებისგან განსასხვავებლად.⁴³

იურიდიული პირის სახელწოდების ფუნქციიდან გამომდინარე, იგი უნდა შეიცავდეს ისეთ აღნიშვნებს, რომლითაც შესაძლებელი იქნება ამ პირის სხვა პირისაგან იდენტიფიცირება, განსხვავება, ასევე, იგი სხვა უკვე არსებული არაკომერციული იურიდიული პირების სახელწოდების გადაფარვის დაუშვებლობას უნდა ემსახურებოდეს.⁴⁴

პარიზის კონვენციის მე-8 მუხლი, რომის კავშირის ქვეყნებისგან ითხოვს საფირმო სახელწოდების დაცვას სპეციალური რეგისტრაციის გარეშე. რეს მოთხოვნა ვრცელდება იმ შემთხვევაზეც, როდესაც საფირმო სახელწოდება სასაქონლო ნიშნის ნაწილს წარმოადგენს. რკერძოდ, რპარიზის კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად, რსაფირმო სახელწოდება დაცული უნდა იქნეს კავშირის ყველა ქვეყანაში განაცხადის მიწოდების ან რეგისტრირების დავალდებულების გარეშე, რმიუხედავად იმისა, რშეადგენს თუ არა იგი სასაქონლო ნიშნის ნაწილს.⁴⁵

სასაქონლო ნიშანი არის როგორც წესი რეგისტრირებული ნიშანი, რომლის დანიშნულებაა მიუთითოს საქონლის ან მომსახურების წარმოშობაზე.⁴⁶ გეოგრაფიული სახელების სასაქონლო ნიშნებად რეგისტრაცია შეუძლებელია, თუ გეოგრაფიული სახელი უკვე ცნობილია ან ცნობილია საქონლის კატეგორიისთვის და შესაბამისად პირთა შესაბამისი კატეგორიისთვის ასოცირდება აღნიშნულ საქონელთან ან მომსახურებასთან ან

⁴³ მე-16 მუხლის მე-5 ნაწილი, საქართველოს კანონი „მენარმეთა შესახებ“ 2021 წელი, 2 აგვისტო, №875-Vრს-XXპ.

⁴⁴ იურიდიული პირის ცნების განმარტებისთვის იხ.: ბურდული ი., ეგნატაშვილი დ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარში, წიგნი I, მუხ. 24, 186 და მომდ.

⁴⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 18 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-306-2020, პარგ. 37.

⁴⁶ შნიტგერი ჰ., საკრედიტო სამართალი, ლუთრინგჰაუსი პ. დელიქტური სამართალი, შუშკე ვ. სააღსრულებო სამართალი, ტოლკმიტი ი. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, თბ., 2011, 86.

გონივრულია დავასკვნათ, რომ ტერმინი, შესაბამისი საზოგადოებისთვის, დაკავშირებული იყოს საქონლის ან მომსახურების გეოგრაფიულ წარმოშობასთან.⁴⁷

ლისაბონის შეთანხმებისგან განსხვავებით, ევროკავშირის რეგულაციები გეოგრაფიულ აღნიშვნების დაცვასთან დაკავშირებით, თითქმის მთლიანად იყენებს პრინციპს – „დროში პირველი, უფლებაში პირველი“.⁴⁸ 2081/92 რეგულაციის 14(1) მუხლი განმარტავს, რომ თუ განცხადება სასაქონლო ნიშნის შესახებ წარდგენილი იყო მსგავსი გეოგრაფიული აღნიშვნის ნიშნის ევროპის თემის ოფიციალურ ჟურნალში გამოქვეყნებამდე, მაშინ სავაჭრო ნიშნის რეგისტრაციას აქვს პრიორიტეტი. გამონაკლისს წარმოადგენს, როდესაც სასაქონლო ნიშნისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის განაცხადის წარდგენა ხდება ერთდროულად, ამ შემთხვევაში პრიორიტეტი ენიჭება უკანასკნელს.⁴⁹ მსგავს დანაწესს იცნობს საქართველოს კანონი „საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის შესახებ“.⁵⁰ დასახელებული კანონის მე-14 მუხლით დარეგულირებულია ურთიერთობა ადგილწარმოშობის დასახელებას ან გეოგრაფიულ აღნიშვნასა და სასაქონლო ნიშანს შორის. რეგისტრაციისას ადგილწარმოშობის დასახელება-სა და გეოგრაფიულ აღნიშვნას უპირატესობა ენიჭება სასაქონლო ნიშანთან მიმართებაში. ადგილწარმოშობის დასახელება ან გეოგრაფიული აღნიშვნა სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირდება მხოლოდ მას შემდეგ თუ თანადროულად წარდგენილი განაცხადის ფარგლებში გამოირიცხება ადგილწარმოშობის დასახელების ან გეოგრაფიული აღნიშვნის რეგისტრაცია. ამავე მუხლის მე-5 ნაწილი ადგენს დაინტერესებული პირის უფლებამოსილებას ადგილწარმოშობის დასახელებაზე ან გეოგრაფიულ აღნიშვნაზე უფლებების დარღვევის აღიარების დღიდან 5 წლის ვადაში სასამართლოში შეიტანოს სარჩელი ასეთი სასაქონლო ნიშნის გამოყენების შეწყვეტის თაობაზე. სარჩელის შეტანის ვადის ხანგრძლივობაც და ვადის ათვლის საწყისის განსაზღვრა მომხარებელთა უფლებების დაცვაზე მიუთითებს.

ავტორთა ნაწილი „დროში პირველი, უფლებაში პირველი“ პრინციპის გამოყენებაში პრობლემას ხედავს, იმ მიზეზით რომ გეოგრაფიული აღნიშვნა და სავაჭრო ნიშანი არსობრივად სხვადასხვა შინაარსის მატარებელი სიკეთეებია, მაშინ როდესაც კონკრეტული სახის პრინციპის საფუძველზე შედარება უნდა მოხდეს იმ სამართლებრივი სიკეთეებისა, რომლებსაც ერთი და იგივე მახასიათებლები გააჩნიათ, რასაც ამ უნაკასკნელ შემთხვევაში ადგილი არ აქვს.⁵¹

⁴⁷ 15/01/2015, T-197/13, MONACO, EU:T:2015:16, § 48; 25/10/2005, T-379/03, Cloppenburg, EU:T:2005:373, § 34.

⁴⁸ „First in time, first in right“.

⁴⁹ *Friedmann, D.*, TPP's Coup de Grâce: How the Trademark System Prevailed as Geographical Indication 2017 in: *Chaisse J., Gao H., Chang-fa Lo (eds.)*, *Paradigm Shift in International Economic Law Rule-Making, TPP as a new Model for Trade Agreements,*? New York: Springer, Series, Economics, Law, and Institutions in Asia Pacific, 2017, 278, <<https://ssrn.com/abstract=3090172>> [25.02.2022].

⁵⁰ საქართველოს კანონი „საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის შესახებ“, 1999 წელი, 22 ივნისი, № 2108-III.

⁵¹ *Cavaliere A.*, *The Recent Conflicts Between Geographical Indication and EU Trademarks in the Light of the Recent Developments in Community Law and Jurisprudence: A GIs' Overprotection?* 2019; WIPO Academy, University of Turin and ITC-ILO – Master of Laws in IP – Research Papers Collection – 2017-2018, <<https://ssrn.com/abstract=3387401>> [25.02.2022].

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ ერთ-ერთ საქმეში განმარტა რომ, გეოგრაფიული ადგილის სახელის არსებობა ნიშანში არ არის აუცილებელი წინაპირობა, იმისთვის, რომ სასაქონლო ნიშანი ჩაითვალოს შეცდომაში შემყვანად საქონლის გეოგრაფიულ წარმოშობასთან მიმართებით.⁵² ამის გამოსარიცხად, საჭიროა სასაქონლო ნიშანი გეოგრაფიული ადგილის სახელის აღნიშვნასთან ერთად შეიცავდეს დამატებით მითითებას მისი რეალური წარმოშობის თაობაზე, რათა არ მოხდეს მომხმარებელთა შეცდომაში შეყვანა.

4. გეოგრაფიული აღნიშვნის მნიშვნელობა ღვინოსა და სპირტიანი სასმელების სახელწოდებაში

უნდა აღინიშნოს, რომ ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ შეთანხმება ყველაზე მნიშვნელოვანი საერთაშორისო დოკუმენტია ამ სფეროში, რაც განპირობებულია ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წევრების რაოდენობიდან. TRIPS შეთანხმების წინამორბედი საერთაშორისო ხელშეკრულებები, როგორცაა პარიზის კონვენცია, მადრიდის შეთანხმება და ლისაბონის შეთანხმება არეგულირებდა ადგილწარმოშობის დასახელებისა და წარმოშობის აღნიშვნასთან დაკავშირებულ საკითხებს, რაც პარიზის კონვენციის შემთხვევაში იყო ზოგადი ხასიათის, ხოლო მადრიდის და ლისაბონის შეთანხმებებით რეგულირებული საკითხი, შეთანხმების მცირერიცხოვანი წევრებიდან გამომდინარე იყო ვიწრო მოქმედების.⁵³

1925 წლის ჰააგის აქტით სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციაში შემოვიდა ადგილწარმოშობის დასახელების დაცვის ვალდებულება, მაგრამ პარიზის გაერთიანების წევრებს ქონდათ სრული თავისუფლება თავად განესაზღვრათ სამართლებრივი დაცვის საშუალებები, რაც თავის მხრივ იყო სამართლებრივი სიკეთის დაცვის არაეფექტური საშუალება.

ისტორიულად ფრანგული ადგილწარმოშობის აღნიშვნა, რამაც თავის მხრივ განაპირობა ევროპაში *sui generis* რეჟიმის დანერგვა, სათავეს იღებს შუასაუკუნეებიდან, ხოლო საბოლოო განვითარების ბიძგი მეცხრამეტე საუკუნეში მიეცა. გაზრდილმა ტრანსატლანტიკური კონტაქტებმა საფრანგეთში ამერიკის შეერთებული შტატებიდან შემოიტანა ვაზის ისეთი დაავადება როგორც არის ფილოქსერა, რამაც მოახდინა ფრანგული ყურძნის ჯიშების სამოცდაათი პროცენტის განადგურება. ამ კატასტროფამ გამოიწვია ნამდვილი ფრანგული ღვინის უზარმაზარი დეფიციტი და ამავე დროს, თანმხლები ყალბი ფრანგული ღვინის მიწოდება. თანდათან, მევენახეები გახდნენ გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის მამოძრავებელი ძალა, რაც უზრუნველყოფდა პროდუქტის გამოკვეთილ კავშირს მიწასთან, კონკრეტული ყურძნის ჯიშთან და წარმოების ტექნიკასთან.⁵⁴

⁵² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარგ. 22.6.

⁵³ *Zografos D.*, *Geographical Indications and Socio-Economic Development*, 2008, IQ sensato Working Paper No. 3, 1, <<https://ssrn.com/abstract=1628534>> [25.02.2022].

⁵⁴ *Friedmann D.*, *TPP's Coup de Grâce: How the Trademark System Prevailed as Geographical Indication*

TRIPS-ის შეთანხმება ცალკე მუხლად გამოყოფს ღვინისა და სპირტიანია სასმელების გეოგრაფიულ წარმოშობასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირებას. კერძოდ, 23-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თითოეული წევრი ქვეყანა დაინტერესებულ მხარეთათვის ითვალისწინებს სამართლებრივ საშუალებებს, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ღვინის განმასხვავებელი გეოგრაფიული აღნიშვნის გამოყენება ღვინოებისათვის, რომლებიც არ არიან წარმოშობილი იმ ადგილიდან, რომელზეც მიუთითებს მოცემული გეოგრაფიულ აღნიშვნა, ან სპირტიანი სასმელების განმასხვავებელი გეოგრაფიული აღნიშვნის გამოყენება სპირტიანი სასმელებისათვის, რომლებიც არ არიან წარმოშობილი გეოგრაფიულ აღნიშვნაში მითითებული ადგილიდან, იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც მითითებულია საქონლის ნამდვილი წარმოშობის ადგილი, ან გეოგრაფიული აღნიშვნა გამოიყენება თარგმანში, ან თან ერთვის ისეთი გამოთქმები, როგორცაა „სახეობა“, „ტიპი“, „სტილი“, „იმიტაცია“ ან მათი მსგავსი.⁵⁵ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გეოგრაფიული აღნიშვნის არალეგალური გამოყენებისაგან დასაცავად, დასახელებული მუხლის შინაარსი, გეოგრაფიული აღნიშვნის მოსარგებლებს აძლევს უფლებამოსილებას, ამხილონ გეოგრაფიული აღნიშვნის არალეგალური მოსარგებლე მხოლოდ იმ ფაქტზე მითითებით რომ პროდუქტი, რომელიც უკანონოდ „სარგებლობს“ გეოგრაფიული აღნიშვნით, არ არის წარმოებული იმ გეოგრაფიულ არეალში, რა აღნიშვნითაც იყიდება. ასეთ დროს არ არის საჭირო მოხდეს იმის დადასტურება, რომ მომხმარებელი შევიდა შეცდომაში ან ადგილი ჰქონდა უკანონო კონკურენციას, როგორც აღნიშნეთ საკმარისია მხოლოდ იმის დადასტურება, რომ პროდუქტი არ არის ნაწარმოები იმ კონკრეტულ გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე.⁵⁶

5. სასაქონლო ნიშნის დაცვის მარეგულირებელი წესები

საკუთრება შეიძლება იყოს მატერიალური და არამატერიალური. თუმცა, მხოლოდ ეს დანაწესი ინტელექტუალურ საკუთრებას ვერ აქცევს კერძო საკუთრების ჩარჩოში. ინტელექტუალური საკუთრება დაცვის ღირსი ობიექტი ხდება იმ მიზეზით, რა უფლებებიც გააჩნია ინტელექტუალური საკუთრების მატარებელს. მაგალითად აუკრძალოს სხვა პირებს მისი საკუთრებით სარგებლობა.⁵⁷

„სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის“ 10ter მუხლით: (1) კავშირის ქვეყნები იღებენ ვალდებულებას უზრუნველყონ კავშირის სხვა ქვეყნების მოქალაქეები მე-9, მე-10 და მე-10bis მუხლებში მითითებული ყველა ქმედების ეფექტიანი აღ-

2017 in: *Chaisse J., Gao H., Chang-fa Lo (eds.), Paradigm Shift in International Economic Law Rule-Making, TPP as a new Model for Trade Agreements,*? New York: Springer, Series, Economics, Law, and Institutions in Asia Pacific, 2017, 273-291, 274, <<https://ssrn.com/abstract=3090172>> [25.02.2022].

⁵⁵ შეთანხმება ინტელექტუალური საკუთრების ფუძეების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ (TRIPS). იხ. <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/trips_1.pdf> [25.02.2022].

⁵⁶ *Addor F., Grazioli A., Geographical Indications beyond Wines and Spirits, The Journal of World Intellectual Property, Geneva, 2002, Vol.5, No.6, 882,* <https://www.researchgate.net/publication/240268885_Geographical_Indications_Beyond_Wines_and_Spirits-A_Roadmap_for_a_Better_Protection_for_Geographical_Indications_in_the_WTO_TRIPS_Agreement> [25.01.2022].

⁵⁷ *Marlan D., Trademark Takings: Trademarks as Constitutional Property under the Fifth Amendment Takings Clause, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Vol. 15, no. 5, 2013, 1592.*

კვეთის სამართლებრივი საშუალებებით. (2) გარდა ამისა, ისინი იღებენ ვალდებულებას გაითვალისწინონ ზომები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მრეწველების, მწარმოებლებისა და მოვაჭრეების ინტერსების წარმომდგენელ კავშირებსა და გაერთიანებებს, თუკი ასეთი კავშირებისა და გაერთიანებების არსებობა არ ეწინააღმდეგება მათი ქვეყნების კანონებს, მე-9, მე-10 და მე-10bis მუხლებში მითითებული ქმედებების აღკვეთის მიზნით სასამართლოში ან ადმინისტრაციული ორგანოების წინაშე აღძრან საქმე ისეთ ფარგლებში, რამდენადაც ქვეყნის კანონები, სადაც დაცვა მოითხოვება, რთავს ნებას ამ ქვეყნის კავშირებსა და გაერთიანებებს განახორციელონ ასეთი ქმედება.⁵⁸

სასაქონლო ნიშნების დაცვის პრაქტიკით მსოფლიოში ჩამოყალიბდა სასაქონლო ნიშნებზე განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების ორი მეთოდი. პირველის თანახმად, განსაკუთრებული უფლების მოპოვება რაიმე სპეციალურ პროცედურას არ საჭიროებს და მიიღწევა სასაქონლო ნიშნის ფაქტობრივი გამოყენებით, ხოლო მეორის მიხედვით, სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების მოპოვებისათვის აუცილებელია შესაბამის დაწესებულებაში სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია.⁵⁹ რეგისტრაციის დასრულების შემდეგ, შესაძლებელი ხდება სასაქონლო ნიშანი გამოყენებული იქნეს იმ საქონლის მიმართ, რომელთან მიმართებაშიც მოხდა მისი რეგისტრაცია.⁶⁰ სასაქონლო ნიშანზე უფლება, „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, ამ ნიშნის „საქპატენტში“ რეგისტრაციის დღიდან წარმოიშობა, თუმცა ეს უფლება შეიძლება რეგისტრაციის გარეშეც არსებობდეს. ამ შემთხვევაში ნიშნის მფლობელის უფლების ნამდვილობას ადგენს საერთაშორისო შეთანხმება, როგორცაა, მაგალითად, 1889 წლის 20 მარტის „სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია“, რომლის ობიექტსაც სამრეწველო საკუთრება, მათ შორის, სასაქონლო ნიშნები, ასევე, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აკრძალვა წარმოადგენს (მუხლი 1 (2)).⁶¹

„სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 კარი ადგენს სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების მოპოვებისა და შენარჩუნების წესს. მე-16 მუხლით დადგენილია სააპელაციო პალატაში⁶² გასაჩივრების სამთვიანი ვადა, საჩივარი შეიძლება შეტანილი იქნეს შემდეგ საკითხებზე: ა) განმცხადებლის მიერ, თუ მას

⁵⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/3269-17.

⁵⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 1 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-1285-1223-2014, პარგ. 70, 71.

⁶⁰ *Kerly D.M., Underhay F.G.*, Law of Trade-Marks, Trade-Name, and Merchandise Marks, London, Sweet & Maxwell (2), 1901, 538, <<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.beal/ltmtmm0001&id=602&collection=beal&index=>> [31.01.2022].

⁶¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №2ბ/3269-17.

⁶² სააპელაციო პალატა – „საქპატენტთან“ არსებული სამრეწველო საკუთრების ობიექტებზე უფლების მოპოვებასთან დაკავშირებით წარმოქმნილი დავის განმხილველი ორგანო; პალატის დებულების პირველი მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად „სააპელაციო პალატა შექმნილია „საქართველოს საპატენტო კანონის“ მე-9 მუხლის საფუძველზე და წარმოადგენს საქპატენტთან არსებულ, ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებზე საქპატენტის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებთან, ასევე მათი დაცვის კრიტერიუმებთან, პატენტის გაცემასთან და სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტების რეგისტრაციასთან დაკავშირებული დავების განმხილველ ორგანოს.“ <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/appeal_statute_1_N5rZTT6.pdf>[31.01.2022]

უარი ეთქვა ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის გადანყვეტილების განაცხადის განხილვაზე; ბ) განმცხადებლის მიერ, არსობრივი ექსპერტიზის გადანყვეტილება სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე უარის თქმის შესახებ საქონლის მთლიანი ჩამონათვალის ან მისი ნაწილის მიმართ; და გ) ნებისმიერი დაინტერესებული პირის მიერ, განაცხადის მონაცემების ბიულეტენში გამოქვეყნებიდან 3 თვის ვადაში, გაასაჩივროს სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის თაობაზე მიღებული გადანყვეტილება მხოლოდ იმ მოტივით, რომ დარღვეულია ამ კანონის მე-4 და მე-5 მუხლები. სააპელაციო პალატა საჩივარს იხილავს, მისი შეტანის დღიდან 3 თვის ვადაში. სააპელაციო პალატის გადანყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში.

სააპელაციო პალატის მიერ მიღებული გადანყვეტილება სასამართლოში საჩივრდება ადმინისტრაციული წესით. სასამართლო ასეთ დროს ამონიშნავს ადმინისტრაციულ აქტის შესაბამისობას საქართველოს კანონმდებლობასთან. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-60¹ მუხლის პირველი ნაწილი ადგენს, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ბათილია, თუ იგი ეწინააღმდეგება კანონს, ან არსებითად დარღვეულია მისი მომზადებისა ან გამოცემის კანონმდებლობით დადგენილი სხვა მოთხოვნები.⁶³ შესაბამისად, ასეთ დროს მოქმედებს გასაჩივრების სპეციალური ვადები, რაც დადგენილია სპეციალური – ადმინისტრაციული კანონმდებლობით. კანონმდებელი, სააპელაციო პალატაში გასაჩივრების ვადის გასვლას უკავშირებს სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციას სასაქონლო ნიშნების რეესტრში⁶⁴, რის შემდეგაც საქპატენტი გაცემს მოწმობას სასაქონლო ნიშანზე.

ინტელექტუალური საკუთრების არამატერიალური ბუნება და მომხმარებელთა უფლებებთან განსაკუთრებული კვება განაპირობებს როგორც საერთაშორისო აქტებში, ასევე ეროვნულ კანონმდებლობაში ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის სხვადასხვა მექანიზმების არსებობის სავალდებულოებას. „სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის“ მე-10 bis მუხლის თანახმად, კავშირის ქვეყნები ვალდებული არიან უზრუნველყონ კავშირის ქვეყნების მოქალაქეები არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან ეფექტიანი დაცვით. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტს შეადგენს კონკურენციის ნებისმიერი აქტი, რომელიც ეწინააღმდეგება სამენარმეო ან კომერციული საქმიანობის პატიოსან ჩვევებს. კერძოდ, იკრძალება: ყველა ისეთი ქმედება, რომელმაც რაიმე სახით შეიძლება გამოიწვიოს აღრევა კონკურენტ სანარმოსთან, საქონელთან ან სამრეწველო თუ კომერციულ საქმიანობასთან და სხვ.⁶⁵

⁶³ მცხეთის რაიონული სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 24 დეკემბრის გადანყვეტილება საქმეზე № 180310014555877, პარგ. 7.20.

⁶⁴ სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლი პირველი ნაწილი: „თუ ამ კანონის მე-16 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილ ვადაში სააპელაციო პალატაში არ იქნება შეტანილი სააპელაციო საჩივარი, ან მე-16 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად შეტანილი საჩივრის საფუძველზე სააპელაციო პალატა გამოიტანს გადანყვეტილებას სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ, „საქპატენტი“ ახდენს სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციას სასაქონლო ნიშნების რეესტრში (შემდგომში – რეესტრი) და მონაცემებს რეგისტრირებული ნიშნის შესახებ აქვეყნებს ბიულეტენში.“

⁶⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადანყვეტილება საქმეზე № 2ბ/3269-17.

უკვე რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშანი სასაქონლო ნიშნების შესახებ საქართველოს კანონის 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ და „დ“ ქვეპუნქტების საფუძველზე შეიძლება ბათილად ცნოს სასამართლომ სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით.

ზოგიერთი პრაქტიკოსი იურისტების მოსაზრებით ადმინისტრაციული გასაჩივრებისათვის დადგენილი 3 თვიანი გასაჩივრების ვადის გასვლის შემდეგ აღარ უნდა იყოს შესაძლებელი რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნის სამოქალაქო წესით გასაჩივრება, ვინაიდან აღნიშნული აზიანებს სამეწარმეო საქმიანობას. თუმცა, ამის საპირისპიროდ აღსანიშნავია, რომ დასახელებული მუხლის შესაბამის პუნქტებს აქვს თავისი ლეგიტიმური საფუძველი. „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციას ბათილად ცნობს სასამართლო მესამე პირის მოთხოვნით, თუ სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია მოხდა არაკეთილსინდისიერი განზრახვით, ხოლო, „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციას ბათილად ცნობს სასამართლო მესამე პირის მოთხოვნით თუ სასაქონლო ნიშანი შეიცავს საფირმო სახელწოდებას, რომელზედაც უფლებები წარმოშობილია სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის შეტანამდე, რის შედეგადაც ჩნდება აღრევის შესაძლებლობა; ორივე შემთხვევაში მოპასუხეა არა „საქპატენტი“, არამედ ის სუბიექტი, რომლის განცხადებითაც მოხდა სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია.⁶⁶

კეთილსინდისიერების პრინციპია ის ბერკეტი, რომლითაც უნდა დაბალანსდეს მხარეთა ინტერესები. ეს პრინციპი გამოიყენება სამოქალაქო ბრუნვის იმ მონაწილეთა წინააღმდეგ, რომლებისთვისაც ნების ავტონომია ბაზარზე დაუსაბუთებელი (უსაფუძვლო) უპირატესობის მიღების საშუალებად იქცა.⁶⁷ სამოქალაქო ურთიერთობებში კეთილსინდისიერებას აქვს ორმაგი შინაარსი: პირველ ყოვლისა, კეთილსინდისიერება, როგორც სამართლის უმნიშვნელოვანესი პრინციპი, გულისხმობს კეთილსინდისიერებას ობიექტური გაგებით. სამოქალაქო ბრუნვის სიმყარე და სტაბილურობა მისი მონაწილეების კეთილსინდისიერებაზეა დამოკიდებული. კეთილსინდისიერება გამოხატავს სამოქალაქო ბრუნვაში, ე.ი. უფლებათა შექმნის, განხორციელების, დაცვის, ასევე ვალდებულებათა შესრულებისას, – სამართლის სუბიექტის ზნეობრივად მოქმედების შესახებ საზოგადოებაში ჩამოყალიბებულ წარმოდგენებს. ყოველი პირი უფლების განხორციელებისა თუ ვალდებულების შესრულების დროს უნდა მოქმედებდეს კეთილსინდისიერად. მეორე შემთხვევაში, კეთილსინდისიერება არის სუბიექტის მიერ არცოდნა იმისა, რომ მისი ქცევა მართლსაწინააღმდეგოა, ლახავს სხვა პირის უფლებას. ასეთ შემთხვევაში საუბარია კეთილსინდისიერებაზე სუბიექტური გაგებით.⁶⁸

⁶⁶ დეტალურად იხ.: მცხეთის რაიონული სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №180310014555877, პარგ. 7.16.

⁶⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-541-513-2015.

⁶⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/3269-17.

სუბიექტის თითოეული ქმედების კეთილსინდისიერების პრინციპთან შესაბამისობაში ანალიზის დროს, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული კონკრეტული ურთიერთობის სპეციფიკა და ამ ურთიერთობის ჩამოყალიბება-განვითარების თავისებურებები.

ამრიგად, კანონმდებელი ითვალისწინებს როგორც სასაქონლო ნიშნის ბათილობას, ისე რეგისტრაციის გაუქმების სამართლებრივ შედეგებს საქონლის გეოგრაფიული წარმომავლობის თაობაზე შეცდომაში შემყვანი სასაქონლო ნიშნის მიმართ, თუმცა თითოეულ ამ სამართლებრივ შედეგს განსხვავებული წინაპირობები აქვს. ერთ შემთხვევაში, სასაქონლო ნიშანი იმგვარი სახითაა წამოდგენილი, რომ რეგისტრაციის პროცესშივე იკვეთება მომხმარებლის შეცდომაში შემყვანი გარემოებები, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის გაუქმებას განაპირობებს სასაქონლო ნიშნის იმგვარი გამოყენება, რომელსაც შეცდომაში შეყავს მომხმარებელი სასაქონლო ნიშნით მონიშნული საქონლის წარმომავლობის თაობაზე. პირობითად, თუკი ლატვიაში წარმოებული არყის სასაქონლო ნიშანი მომხმარებელს უჩენს ალუზიას, მისი რუსული წარმომავლობის თაობაზე, ასეთ შემთხვევაში ამ სასაქონლო ნიშნის გამოყენებამ შესაძლოა შეცდომაში შეიყვანოს მომხმარებელი, თუკი სასაქონლო ნიშნის კომერციალიზაცია იმგვარად ხდება, რომ ინდივიდის მიერ ნაგულისხმევი საქონლის გეოგრაფიული წარმომავლობა არ შეესაბამება საქონლის ნამდვილ/რეალურ წარმოშობას.⁶⁹

6. დასკვნა

სტატიაში განხილული საკითხებიდან გამომდინარე, ცხადია საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა საერთაშორისო აქტებით დადგენილ რეგულაციებთან. სასამართლოში იმატა სასაქონლო ნიშანთან და გეოგრაფიულ აღნიშვნასთან დაკავშირებულმა დავებმა. დავის გადაწყვეტისას სასამართლო ითვალისწინებს როგორც მენარმის ასევე მომხმარებლის ინტერესს.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მნიშვნელობიდან და მიზნიდან გამომდინარე სასაქონლო ნიშნის სამოქალაქო სამართალწარმოების გზით გასაჩივრების საუკეთესო პრაქტიკაა დადგენილი სასამართლოს მიერ. ასევე აღსანიშნავია, რომ როგორც სასაქონლო ნიშნის ასევე გეოგრაფიული აღნიშვნის საკითხებთან დაკავშირებული დავის გადაწყვეტისას სასამართლო იყენებს ევროპის საუკეთესო პრაქტიკას.

საერთაშორისო დონეზე უკვე გაჩნდა მოთხოვნა, რომ მოხდეს ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ შეთანხმებით დაცული ღვინისა და სპირტიანი სასმელების გეოგრაფიული წარმოშობის დაცვის გაფართოება სხვა საკვებ პროდუქტებზეც. აღნიშნული მოთხოვნის მიზანია, რომ მოხდეს ყველა პროდუქტის გეოგრაფიული აღნიშვნა, საკვებისა და პროდუქტების მარკეტის გაზრდილი ინტერნაციონალიზაციიდან გამომდინარე. გეოგრაფიული აღნიშვნა გახდა ნიშ მარკეტინგის ძირითადი წყარო.⁷⁰

⁶⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარგ. 22.5.

⁷⁰ Parwar A., Importance of Geographical Indication in the Growing IPR World, 2009, 11 <<https://ssrn.com/abstract=1444419>> [25.02.2022].

გასათვალისწინებელია, რომ გეოგრაფიული აღნიშვნა რეალური ადგილის აღწერილობითი ნიშანია და მისი გამოყენების უფლება იმ საქონლისათვის, რომელიც წარმოშობილია შესაბამისი გეოგრაფიული ადგილიდან, აქვს ყველა მენარმეს, რომელიც მოცემულ ტერიტორიაზე მოღვაწეობს.⁷¹ თუმცა, არის შემთხვევები, როდესაც კონკრეტული პროდუქტის სახელწოდება მომდინარეობს გეოგრაფიული აღნიშვნიდან, მაგრამ არ იწარმოება კონკრეტულ გეოგრაფიულ არეალში. მაგალითისათვის „ჩიკაგოს პიცა“, „ბერძნული სალათი“ და „თურქული ყავა“. აღნიშნული დასახელებები შეიცავენ რა გეოგრაფიულ ნიშანს, ხაზს უსვამენ პროდუქტის თვისებაზე და არა მის რეალურ წარმომავლობაზე.⁷²

გეოგრაფიული აღნიშვნები არ არის მხოლოდ კომერციული ან იურიდიული ინსტრუმენტი, ისინი მრავალფუნქციურია.⁷³ სტატიაში განხილული საკითხების ანალიზით ნათელია გეოგრაფიულ აღნიშვნას ასევე გააჩნია სოციალური, კულტურული და ეკონომიკური მნიშვნელობა. სოციალური და კულტურული მიზნებისთვის, პროდუქტზე სწორი გეოგრაფიული აღნიშვნა ხელს უწყობს კონკრეტული გეოგრაფიული არეალის წარმომჩინებას საერთაშორისო ბაზარზე, რაც ხელს უწყობს მისი ცნობადობის ამაღლებას და ყოველივე ეს ასახვას პოვნებს ქვეყნის ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995, №786-რს.
2. სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია, 29 მარტი 1883 წ., <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/paris_convention_full_10.pdf> [25.01.2022].
3. ლისაბონის შეთანხმება ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, 31 ოქტომბერი, 1958 წელი, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 2004 წლის 17 თებერვლის № 3343 – რს დადგენილებით. <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/lisbon.pdf> [22.02.2022].
4. ჟენევის აქტი ლისაბონის შეთანხმებაზე ადგილწარმოშობის დასახელებების დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, 20 მაისი, 2015 წელი. <<https://wipo.int/en/text/370115> [24.01.2022]
5. შეთანხმება ინტელექტუალური საკუთრების ფულებების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ (TRIPS). იხ. <https://www.sakpatenti.gov.ge/media/page_files/trips_1.pdf> [25.02.2022]
6. საქართველოს კანონი „სასაქონლო ნიშნის შესახებ“ №1795-III, საქართველოს პარლამენტი, 05/02/1999, მუხლი 3, <<https://matsne.gov.ge/document/view/11482?publication=8>> [25.02.2022].
7. საქართველოს კანონი „მენარმეთა შესახებ“ 2021 წელი, 2 აგვისტო, №875-Vრს-Xმპ.
8. საქართველოს კანონი „საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის შესახებ“, 1999 წელი, 22 ივნისი, №2108-III.
9. ბუაძე ქ., შეყილაძე ნ., ჟორჯოლიანი გ., სასაქონლო ნიშნის დაცვის ეკონომიკური მნიშვნელობა, „შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი“, 10/2020, 2, <<http://lawjournal.ge/index.php/10-2020/>> [18.02.2022].

⁷¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021, პარაგ. 21.1.

⁷² Houry H. A., Intellectual Property & You, Washington: U.S. Patent and Trademark Office, 2010, 18.

⁷³ Nishidh P., Geographical Indications: Pros and Cons, 4, 2011, 13, <<https://ssrn.com/abstract=1922347>>.

10. ბურდული ი., ეგნატაშვილი დ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარში, ნიგნი I, მუხ. 24, 186 და მომდ.
11. გოგიაშვილი გ., სამოსამართლო სამართალი, თბ., 2020, 133.
12. ზარანდია თ., სანივთო სამართალი, მე-2 შეესებული გამოცემა, თბ., 2019, 206.
13. ლაკერბაია თ., ზალიშვილი ვ., ზოიძე თ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი (ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის გზა), თბ. 2018, 35.
14. მენაბდიშვილი ს., კონკურენციის სამართლის კოლიზია ინტელექტუალური საკუთრების სამართალთან, „სტუდენტური სამართლებრივი ჟურნალი“, 2014, 165, <https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/278910/1/Studenturi_Samartlebrivi_Jurnali_2014.pdf> [23.01.2022].
15. რუსეიშვილი ნ., მტკიცების ტვირთი ინტელექტუალურ სამართლებრი დავაში, მტკიცებითი სამართლის აქტუალური საკითხები, სტატიათა კრებული, თბ., 2016, 79.
16. ტალიაშვილი თ., საქონლის წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნის სამართლებრივი დაცვის საფუძვლები, სადისერტაციო ნაშრომი, თსუ, თბ., 2003, 8 <<https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/305872>> [23.01.2022]
17. ტალიაშვილი თ., შამათავა ი., ინტელექტუალური საკუთრების დაცვისა და აღსრულების ახალი საკანონმდებლო რეგულირება საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2019, 14.
18. შნიტგერი ჰ. საკრედიტო სამართალი, *ლუთრინგჰაუსი პ. დელიქტური სამართალი, შუშკე ვ. სააღსრულებო სამართალი, ტოლკმიტი ი. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი*, თბ. 2011, 86.
19. ძამუკაშვილი დ., ინტელექტუალურ უფლებათა სამართალი, „მერიდიანი“, თბ., 2012, 393-394.
20. ძამუკაშვილი დ., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, თბ., 2006, 496.
21. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №2/1/877, „შპს ალტა“, „შპს ოქეი“, „შპს ზუმერი ჯორჯია“, „შპს ჯორჯიან მობაილ იმპორტი“ და „შპს სმაილი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, პარგ. 39, იხ. <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5071127?publication=0>> [23.01.2022]
22. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 27 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-100-2021;
23. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-307-2021;
24. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 15 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე №ას-1330-2018;
25. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 18 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-306-2020;
26. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 28 ივლისის განჩინება საქმეზე №ას-62-52-2015;
27. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 11 მარტის განჩინება საქმეზე №ას-970-919-2015;
28. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 01 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1285-1223-2014;
29. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 1 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1285-1223-2014;

30. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 ივლისის განჩინება საქმეზე №ას-541-513-2015.
31. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ბ/3269-17.
32. მცხეთის რაიონული სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №180310014555877.
33. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 25 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმეზე №2/3925-15.
34. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, signed at Stockholm on July 14, 1967 and as amended on September 28, 1979, art. 2(VIII) <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_250.pdf> [25.01.2022].
35. *Addor F., Grazioli A.*, Geographical Indications beyond Wines and Spirits, The Journal of World Intellectual Property, Geneva, 2002, Vol.5, No.6, 882, <https://www.researchgate.net/publication/240268885_Geographical_Indications_Beyond_Wines_and_Spirits-A_Roadmap_for_a_Better_Protection_for_Geographical_Indications_in_the_WTO_TRIPS_Agreement> [25.01.2022].
36. *Benko R.*, Protecting Intellectual Property Rights, American Enterprise Institute, Washington D.C., 1987, 4.
37. *Cavaliere A.*, The Recent Conflicts Between Geographical Indication and EU Trademarks in the Light of the Recent Developments in Community Law and Jurisprudence: A GIs' Overprotection?, 2019, WIPO Academy, University of Turin and ITC-ILO – Master of Laws in IP – Research Papers Collection – 2017-2018, 2, <<https://ssrn.com/abstract=3387401> > [25.02.2022].
38. *Friedmann, D.*, TPP's Coup de Grâce: How the Trademark System Prevailed as Geographical Indication 2017 in: *Chaisse J., Gao H., Chang-fa Lo (eds.)*, Paradigm Shift in International Economic Law Rule-Making, TPP as a new Model for Trade Agreements,? New York: Springer, Series, Economics, Law, and Institutions in Asia Pacific, 2017, 273-291, 274, 278 <<https://ssrn.com/abstract=3090172>> [25.02.2022].
39. Introduction to Geographical and Recent developments in the World Property Intellectual Property Organization (WIPO), Worldwide Symposium on Geographical Indications, organized by the World Intellectual Property Organization (WIPO) and the United States Patent and Trademark Office (USPTO) San Francisco, California, 2003, <https://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoid/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1-main1.pdf> [25.02.2022].
40. *Kerly D.M., Underhay F.G.*, Law of Trade-Marks, Trade-Name, and Merchandise Marks, London, Sweet & Maxwell (2), 1901, 538, <<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.beal/ltmtmm0-001&id=602&collection=beal&index=>> [31.01.2022].
41. *Khoury H. A.*, Intellectual Property & You (Washington: U.S. Patent and Trademark Office, 2010), 18.
42. *Marlan D.*, Trademark Takings: Trademarks as Constitutional Property under the Fifth Amendment Takings Clause, University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law, Vol. 15, no. 5, 2013, 1592.
43. *MICARA*, “The Geneva Act of the Lisbon Agreement for the protection of appellations of origin and their international registration: an assessment of a controversial agreement”, in IIC, International Review of Industrial Property and Copyright Law, 2016.
44. *Nishidh P.*, Geographical Indications: Pros and Cons (September 4, 2011),¹³ Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1922347> [25.02.2022]
45. *Parwar A.*, Importance of Geographical Indication in the Growing IPR World, 2009, 1, 11, <<https://ssrn.com/abstract=1444419>> [25.02.2022].

